

NAŠA MISEL

Leto IV.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Št. 6. (52)

Izhaja vsak drugi četrtek

V Ljubljani, dne 16. marca 1939

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Proglas

akademikov Aleksandrove univerze v Ljubljani

Težki svetovno politični položaj, v katerem se je preko noči znašel ves svet in posebno še mali narodi, nas je združil v enoten akademski narodni blok, da s tem dokažemo svojo neomajno narodno in državno zavest. Združeni akademiki Aleksandrove univerze stojimo na stališču, da je edino močna, na podlagi enakosti narodnih pravic Slovencev, Hrvatov in Srbov urejena Jugoslavija izključni okvir, v katerem moremo in hočemo živeti svoje narodno in državno življenje.

V tem trenutku združena slovenska akademska mladina Aleksandrove univerze v Ljubljani slovesno izjavlja, da se v interesu narodne solidarnosti odreka vsem medsebojnim trenjem.

V Ljubljani, 17. III. 1939.

SKAD Danica
JNAK Edinstvo
JNAD Jugoslavija

AKD Kladivo
DSKA Savica

Slovenski klub
AK Straža
SKAD Zarja

Naša Kočevska

Edini način reševanja problema naše Kočevske je terensko narodno-obrambno delo. Resnica je, da mora biti usmerjeno zlasti v to, da se kočevskim Slovincem, ki se mestoma nahajajo v narodnostnem pogledu še na nivoju l. 1848., daje tozadevna impulza, vendar se pri tej konstataciji ne more mimo druge, ki je: kočevski problem ni samo narodnostnega, ampak tudi gospodarskega in socialnega značaja. Ta konstatacija nujno diktira vsem merodajnim faktorjem spremembo gospodarske in socialne politike, kakršno so do sedaj vodili na tem koščku zemlje, kajti nemogoče je zahtevati od ljudi samih, da bi si pomagali kvišku iz enostavnega razloga, ker so gospodarsko skoro popolnoma na tleh. Nad vse bedni položaj kočevskega Slovence, odvisnega od gospodarsko močnejšega Nemca, katerega superiorni položaj se je v pretekli dobi gojil z vso skrbnostjo preračunljive avstrijske politike, je treba nujno poboljšati s pametnimi in izdatnimi državnimi in banovinskimi ukrepi, da se vzdrži to, kar je bilo z veliko muko do sedaj doseženo ter da se da s tem trdne osnove za nadaljnje narodnostno delo. Kajti: bilo bi naivno pričakovati, da bo kočevski problem rešen samo z duhovno hrano. Ta je potrebna in mnogokrat tudi v veliki meri zaleže, ali edina in prepričevalno uspešna ni. Prvo je življenje, potem pride vse drugo!

Zavedajoč se teže položaja na našem Kočevskem, prireja JNAD Jugoslavija že par let narodno-obrambne delovne tabore na vseh mogočih krajih istega. Ti

delovni tabori imajo namen, da se v prvi vrsti nudi našim Slovincem ono, kar akademik po svojem položaju lahko nudi — besedo, pesem, zanimanje — vse v moralno oporo njim, ki stoje tam doli na ne ravno zavidljivem položaju borca za uveljavljenje nas vseh in samih.

Dosedanji tabori so pokazali nad vse lepe rezultate v vsakem pogledu. Led nezaupljivosti, ki se je pojavljala prvi čas teh taborov, ko so se ljudje spraševali, kdo smo in kaj hočemo od njih, je prebit in ljudje danes samo še nestrno pričakujejo našega prihoda pa najsi bo to tam, kjer smo že bili, ali pa tam, kjer nas poznajo le po pripovedovanju drugih. Zakaj ta radost? V prvi vrsti zato, ker nastopa z našim prihodom v njih enoličnem življenju sprememba, ker slišijo in vidijo nove stvari, potem zato, ker se v njih poraja misel, da niso zapuščeni od lastnega rodu in kot izgnanci prepuščeni na milost in nemilost nemškemu pritisku ter izigravanju in končno — tudi to je jako važno — radi tega, ker za svoje usluge ne iščemo, kot je to na žalost pri drugih, nikakih protiuslug in ne terjamo nikakih obvez.

Drugi namen naših taborov pa leži v tem, da se mlada inteligenca spozna s tamošnjimi prilikami, da bo nekoč znala sama presojati klic za ozdravljenjem prilik na Kočevskem, če se sedaj — bilo bi žalostno, če ne — ne bi naletelo na razumevanje odločujočih činiteljev. Treba je zbrati podatke o življenju našega človeka tam doli, treba je opozoriti jav-

nost na njih bedo in ji vcepiti zavest odgovornosti nad njih položajem.

Letošnji narodno-obrambni tabor J. N. A. D. Jugoslavije se je vršil v dneh od 21.—28. februarja na dveh postojankah v Kočevski — v Borovcu ter v Kočevski Reki, od katerih je prva oddaljena od Kočevja 24, druga 16 km. Čas bivanja je bil porazdeljen tako, da so na vsak kraj bivanja odpadli po trije dnevi, v katerih so se vršila predavanja, predvajanje filmov, matinee za šolsko deco ter akademija, ki se je vršila v Kočevski Reki v nedeljo 26. februarja ob priliki, ko se je istotam vršila tudi slovenska maša. Obsegala je glashbene, pevske, recitacijske točke ter enodejanko, prvo slovensko gledališko predstavo v Kočevski Reki. Vse prireditve so se vršile v šolah, tako v borovski enorazrednici in v reški trirazrednici. Skupno je bilo osem prireditev, dve od teh sta bili za šolsko deco. Udeležba na vseh prireditvah je bila izredno zadovoljiva število obiskovalcev je iz dneva v dan naraščalo. Povprečno se je vsake predstave udeležilo preko 100 ljudi, v glavnem Slovencev. Privabili pa smo parkrat tudi nokaj Kočevarjev. Na razpolago smo imeli šest filmov. Dva od teh sta bila zdravstveno-higijenskega, ostali pa zemljepisnega in prirodoslovnega značaja. Predavanja so bila iz gospodarskega, zdravstveno-higijenskega, zgodovinskega in političnega področja. Poleg večerov, ki smo jih stalno prirejali, so bili na programu tudi obiski okoliških krajev, kjer smo navezali stike s Slovenci. Tako smo med dru-

gim obiskali Bringo, Inlauf itd., povsod sprejeti z velikim veseljem. Ob koncu bivanja v vsakem kraju so bila med ljudmi porazdeljena razna živila, ki so nam jih poklonile ljubljanske tvrdke, pomnožili, oziroma osnovali pa smo tudi knjižnice v Borovcu, Brigi ter v Kočevski Reki z okoli 300 knjigami, darilom ljubljanskih knjigarn, založb ter banske uprave.

Končni uspeh taborjenja je nad vse zadovoljiv, posebno, če vzamemo v obzir, koliko časa je potrebno, že za to, da se v ljudeh pridobi zaupanje, ki je podlaga za vsako delo. Uspelo je oboje in želja nas vseh je, da bi sistematično delovala v istem smislu tudi druga društva, ki do sedaj niso smatrala za potrebno, da gredo med ljudstvo, dasi so jim usta polna govoričenja o našem izkoreninjenstvu.

Naj v naslednjem podamo še kratko sliko vtisov o položaju naše Kočevske iz različnih področij.

Gospodarski položaj našega človeka

na Kočevskem je neznošen. Posestnikov, ki bi bili zmožni, s svojo družino rediti se iz lastne zemlje, je silno malo in še ti se le z največjo težavo prebijajo skozi življenje. Ostali so mali posestniki, pol ali četrtzemljaki, ki se morajo udinjivati za najrazličnejša opravila pri Nemcih, da se preživljajo. Najčestji pa so bajtarji, ki služijo po žagah ali so inače zaposleni pri eksploataciji lesa, ki je eno

glavnih sredstev preživljanja na Kočevskem. Radi težavnega ekonomskega stanja se naš življnj zadoljuje ter je naposljed prisiljen prodati še ono malo, kar ima. Kupec je seveda Nemec, ki tako stalno širi svojo posest in obenem tudi vpliv — gospodarskega in vzporedno seveda tudi narodnostnega, kar nam Kočevsko iz dneva v dan bolj in bolj oddaljuje. Gospodarska pomoč našem človeku na Kočevskem je nujno potrebna. Z energičnimi ukrepi je treba omejiti gospodarsko propadanje Slovencev, preprečiti prodajo slovenske posesti v tuje roke, četudi se to dostikrat izvaja potom najrazličnejših trikov, treba pa je tudi urediti vprašanje opuščenih nemških domačij, katerih lastniki so se izselili bodisi v Nemčijo, ali v Ameriko, izključno v korist onega, ki je bil prvi gospodar te zemlje. Hiše se rušijo, zemlja v svoji gospodarski pridobitnosti propada — naš človek pa se poleg vsega tega ubija za skorjo kruha, mesto da bi mu bilo omogočeno, da jo obdeluje.

Omenili smo že, da se Slovenci na Kočevskem mestoma nahajajo

v narodnostnem pogledu v l. 1848. Kje je vzrok?

V prvi vrsti v njih gospodarski šibkosti. Stoletna taktika je šla za tem, da se Slovenca narodnostno uspava baš z gospodarskim pritiskom, da se ga potem lahko podjarmi tudi duhovno. To je v veliki meri primerov tudi uspelo in danes se lahko ponašamo na Kočevskem z ogromnim številom renegatov in mlačnežev —

slovenskega imena. V dvajsetih letih Jugoslavije se na Kočevskem ni mnogo spremenilo. Stari gospodarski pritisk je ostal in bil se nadalje odločilen za narodnostno stanje v tem predelu naše domovine. Nezanimanje za Kočevsko je stanje še pogoršalo. Politika je naredila svoje in danes — posledice so očitne! Eno moramo še pribiti — če ne bi bila Kočevska kazenska postojanka naše prosvete, bi bili še na slabšem. Tako pa se pohvalimo lahko vsaj s tem! Kje so časopisi za Kočevsko? Nemške propagandne literature in časopisja najdete tam doli povsod, slovenskega le malo. Človek bi našteval lahko v nedogled!

Verske razmere na Kočevskem

so za nas enako žalostno poglavje, kot gospodarske in nacionalne. V tem članku se nočemo podrobneje spuščati v preiskavo stanja; omenimo naj le to, da je krivda na najvišjem mestu. Ne vemo, ali je koristno, toda dejstvo je, da je vera na Kočevskem silno ubita, da se merijo narodnostno-politične moči Slovencev in Nemcev tudi v cerkvi, kjer to ne bi smelo biti. Pretežni element na Kočevskem so še vedno Slovenci, a služba božja v domačem jeziku jim je omejena večinoma le na eno slovensko mašo mesečno in še to dostikrat v takšnem jeziku, ki je sramoten. Tudi verski pouk v šolah je večinoma nemški, ne glede na to, ali ga poslušajo Slovenci ali Nemci, ali da je za veroučitelja predpisano znanje državnega jezika. Da, dogaja se celo, da se na

šoli, kjer je pouk izključno slovenski, otroci, ki razumejo samo slovensko, silijo od strani duhovnika, ki je seveda zagrizen Nemec, k učenju nemščine, da bodo lahko »sledili verouku«.

Tuja propaganda na Kočevskem

je silno močna. V njeno službo je vpreženo: delodajalstvo, duhovščina, časopisje, društva itd. Vse je v istosmerjeno v cilj: da se ruši našega človeka nacionalno in gospodarsko, da se ga stre in uniči.

Politične diferenciacije na Kočevskem

ki bi zavzemale širši obseg, v glavnem ni in je tudi ni treba. Kočevski Slovenci se radi političnih izigravanj v pretekli dobi pa tudi še v nedavnem času zadosti pretrpeli. Na Kočevskem nam ni potreba različnih nazivov, ki razdvajajo danes nas ostale, tam bodi vsak le Slovenec in to je zadosti. Tisti pa, ki bi hotel kaliti »slogaštvo« Slovencev na Kočevskem, bi naštel na enako obsodbo, kot ga je zadel nekje drugje.

Kočevski problem je preobširen, da bi ga mogli obdelati naenkrat v članku, kot je naš. Vendar že zgoraj omenjena dejstva ne morejo ostati neopažena tam, kjer so oči odprte. In potreba je, da se oči odpro, da se začne z resnim delom za našo Kočevsko. Zgodí se namreč lahko, da bi nas čas in še kdo drugi prehitel in ne bi mogli več govoriti o naši Kočevski.

Dr.

Politika, ideologija i načelo

Sav politički javni život odvisan je od izgradjene ideologije društvenih jedinica i grupa, bilo vodjenih ili neorganizovanih. Politička ideologija kreće se između narodne mase i državnih načela. De facto i de iure opstojeća država, legalizovana kao vidna, stvarna volja većine građana ne može opstati bez vrhovnih načela, ali bez ideologije može, samo je pitanje koliko je ona jaka i koliko dugo može egzistirati.

Oblik državne uprave i njene politike karakterišu njena načela. Starom ideologijom pak se ne mogu izgradjivati nova načela. Novo ponika ideologija postavlja kako državnu politiku, tako i državna načela u posve nanovo orientisani status nascendi, ako ta ideologija dolazi iz političke narodne sredine, koja ima moć i većinu.

Poznato je, da politika danas znači što i mudrost kako da se dodje do vlasti. U jednoj pametnoj narodnoj sredini ne može ma ko voditi politiku; samo sposobni bivaju izabrani. Ali u narodnoj sredini u kojoj se ne gaji zrela ideologija, u kojoj se ne shvataju ozbiljno dužnosti prema državi i njenim načelima, u kojoj građani ne misle na budućnost i isključuju prošlost, ne brinu se za etičnost i staraju se za grabežljivost, zadovoljavaju taštinu bogatih odavanjem nezasluzenih priznanja, prodajući svoju misao i dušu... takva narodna sredina ne može ispostaviti dobroga, pametnoga i sposobnoga političara, koji će narod i državu voditi i korisno zastupati. U tom slučaju vlast lako uzimaju u ruke najlukaviji i najbogatiji. Tako i postaje vladavala korumpirane birokratije ili pak vladavala nasilja i demagogije. Ali moguća je još jedna gora vladavala, a to je vladavala proletarijata u vidu diktature. Vladavala birokratije i demagogije katkada bar daje narodu hleba i cirkusa, ali vladavala proletarijata samo krv i raku. Politika u ta oba ekstremna oblika znači zlo krajnje štetno. N. pr. jevrejska vladavala SSSR primenjuje proletarske principe u ruskoj seljačkoj zemlji po diktatu i volji ne narodnih masa, nego jednoga diktatora, krvoločnog i surovog zločinca.

Diktatorska politika ne može mnogo škoditi vrednom i kulturnom narodu, pošto je narod kao takav sam po sebi jak, te se lakše može osloboditi nametnute volje. Diktatorska politika pak može mnogo koristiti nedisciplinovanom i neobrazovanom narodu ako se pravedno i pošteno primenjuje, ali se ne da koris-

no voditi u narodnoj sredini, u kojoj se sloboda ceni iznad svega.

Svaka primenjena politika mora ustupiti pred pravdom i istinom, pred željom narodne većine, pred savršenom ideologijom pametnih narodnih tribuna i pred narodnom tradicijom. U slabo organizovanim državama želje narodne većine nisu baš uvek po državni opstanak i napredak najkorisnije, ako budu ispunjene. Posebno ako postoje izdiferencirane, iscepkane narodne ideološke struje nastaje kontuzija te može biti zamračena i najefikasnija ideologija. Što se medjutim tiče pravde i istine na ovome svetu one su najsporije, te i najlošija politika može dugovremeno održavati torturu i nasilnu vlast. Iskreni narodni tribuni u tom slučaju pod pritiskom takve neobzirne politike mogu pasti kao žrtve, a u najmanju ruku položiti duhovno oružje i odreći se branjenja narodnih interesa.

O korisnoj politici unapred se može samo idealizirati. Tek posle njene primene mogu se oceniti njene vrednosti. A inače o njoj se ne može tretirati, jer je kao takva izvan domena kritike. Doduše nikad nijedna politika nije dovoljno korisna u očima sveta dok je u aktivnosti.

Načela jedne države znače sabranu narodnu volju i želju u izvesan političko-etički zakon, koji se primenjuje u stvarnosti. Iz državnih načela proističu svi zakoni i pravila, a ovi opet vidno reprezentuju duh države, njeno značenje, njenu doslednost u postignuću ispravno-ga vladanja i pravosudja, njenu želju za ispunjenjem pravde i istine.

Narodna ideologija je mati svih načela, koja baš ne moraju biti nigde napisana. Njih je izgradila narodna prošlost u kojoj je sezrevala jaka ideja stvaranja države; dakle, načela su starija po postojanju od jedne političke države. Svaki duhovni korak minulih generacija, svaka kaplja krvi, prolivena u borbi za narodnu samostalnost, svako požrtvovanje građana za ideju širih i užih narodnih slojeva i boj za trajno produženje života budućih generacija — sve to izgradjuje načela.

Novo doba uvek donosi novu ideologiju i dopunu starih načela kao izraz nove etike ili kao odraz duhovne progresije naroda. Logično je da ništa na svetu nije sasvim novo, te i da svaka ideologija ako nije povezana sa prošlašću, utopistička je. To isto važi i za načela.

Zašto je Mojsije na Sinaju izdao deset zapovesti i objavio narodu da su te

ritativne i permanentne, koja je izvan ljudi i u ljudima, a pravedna je i istinita. Dakle, pojam svetosti načela bio je poznat mnogo pre, nego li je Stari zavet napisan. Stoga je uzaludna država i svaka politička ideologija, ako narod ne poštuje i ne ceni uzvišen značaj visokih i večnih načela.

Ideologije se izradjuju na čuvstvima ili ljubavi ili mržnje. Ako je reč o apsolutnim čuvstvima i željama svega naroda, posvećenim progresu države, tada se govori o nacionalnoj ideologiji, koja se izgradjuje ljubavlju prema domovini i mržnji prema neprijatelju želji. Ako pak je reč o pojedinačnim slojevima naroda podrazumeva se kolektivna, recimo seljačka ili radnička ili koja druga ideologija, koja se dosta puta izgradjuje na čuvstvima mržnje jednog narodnog sloja prema drugom, a malo kada na čuvstvima ljubavi i prijateljstva. No ima i ličnih ideologija, neodvisnih od narodnih želja i potreba, a na osnovu čuvstva ambicije, egoizma, taštine i slavljlubja. Takva ideologija karakteriše one diktatore, koji uvek govore narodu jedno, a rade drugo. I obično njihova moć leži u tome, što znaju izigrati svaku igru laži kao čin istine. Time pak nije rečeno da poštenih ideologa nema u ličnostima diktatora. Medjutim je najvažnije da svaka ideologija, pa bila ona nacionalna, kolektivistička ili lična — mora biti povezana sa postojećim sveopštim uzvišenim načelima pravde i istine.

Pre nego predjem na nekoliko zapažanja iz jugoslovenske politike i ideologije, moram prethodna izlaganja dopuniti primedbom, da u svakom državnom političkom sistemu sva aktivnost, interna i eksterna, mora biti vodjena odredjenim trajnim načelima. U granicama tih načela mogu biti dozvoljene i legalno priznate samo pojedine ideologije. To znači da sve ostale ideologije izvan načelima postavljenih granica moraju se smatrati kao škodljive, te ih treba zabraniti i preprečiti njihovo širenje. To primenjuju čak i najdemokratskije države. U Francuskoj je sloboda širenja raznih ideoloških političkih nauka širokogrudno dozvoljena, šta bi za koju drugu državu i naciju bilo od rdjavih posledica. No lako je u Francuskoj primenivati principe demokratije, pošto je svaki Francuz svestan svojih dužnosti prema državi i narodu i pošto je njegova individualnost obezbedjena ponomom na sopstvenu veličinu i kulturu. Ipak kada je Narodnom frontu trebalo

zapovesti božje? — Zato da bi bile one primljene i primenjivane sa strahopostovanjem, jer dolaze od više sile, auto-oduzeti vlast i uticaj to je izvršeno bez predomišljanja.

Jugoslovenska politika od ujedinjenja do danas imala je da reši nekoliko državnih problema i osigura poratnoj generaciji bolju budućnost, šta bi joj moralo biti načelo. Kako javni politički život generacije počinje približno od 25 godine njene starosti preostaje po tome računu još pet godina, od kojih se mora izvršiti ono što još nije učinjeno.

Nažalost u svih 20 godina nije učinjeno ni ono šta bi se moglo u 10 godina, već su se pravile pogreške u generalnim pitanjima. Jugoslovenska ideologija, koja je postojala mnogo godina pre Ujedinjenja, nalazi se danas u pokolebanom stanju. Zaslugom rdjavih političara rešavala su se sporedna i suvišna pitanja, dokle su glavna ostajala nerešena, dajući tako vremena raznim negativnim elementima da produbljuju jaz između nas. Ponovo je došla na dnevni red ple- menska ideologija, naglašavanje prava jednih nad drugima i povraćanje načela odeljene narodne individualnosti.

Danas se u političkim krugovima oseća zamor posle rešavanja i tretiranja mnogih pitanja, koje je trebalo otečno rešiti još u prvih pet godina jedinstva. N. pr. unificiranje pravosudja moglo se mnogo pre izvršiti. Na mesto toga pitanja u našoj zemlji, u kojoj su dozvoljene sve konfesije kao ravnopravne, rešavana su nepotrebna crkvena pitanja (konkordat). Korupcionaško pitanje koje se ne bi smelo ni pojaviti, moralo je biti otpravljeno jednim strogim i krajnje konsekvntnim zakonom. Pitanje jezika mnogo puta se tretira u našoj javnosti, ma da je ravnopravnost i u tom pogledu obezbedjena. Pitanje prosvetnog niveliziranja mnogima škodoželjnima bilo je kamen spoticanja. Nije ovde mesto da nabrajam mnoga ostala pitanja ali je važno da se konstatuje da su sva ta pitanja najzad krunisana hrvatskim pitanjem, koje je nastupilo usled političke zavisti i egoizma, usled slabo uzgajane jugoslovenske ideologije i usled nepostovanja visokih državnih načela.

Ne bih rekao da je ikada osećanje Hrvata bilo potišteno usled sabotaze njihovog prava ličnosti i kulturne slobode. Hrvati zahtevaju ravnopravnost, koje su se sami odrekli. Sami sebi oni su oduzeli slobodu autosabotažom lične vrednosti i prešli po svojoj volji u čuvstvenu zonu potištenih savesti. Namesto da su se bavili politikom pomirjenja, bavili su se inicijativom pojačanja »Hrvatske nacionalne individualnosti« bez trunke jugoslovenske ideologije. Od Ujedinjenja do danas još ni jedan veliki pokret u pravcu jugoslovenske misli nije postao u Hrvatskoj...

Zemlju i ljude koji su mi dragi neću kritikovati, ali bih mogao samo da ih opomenem, njih kao i sve ostale u našoj velikoj i lepoj domovini: ništa ne možemo postići, ako ne budemo veliki i požrtvovalni ideolozi i ako jednom zauvek ne utvrdimo sveta načela nepokolebljive i jake jugoslovenske zajednice.

Novoj politici dogovora i pregovora treba poželeli svu sreću u ime buduće generacije, čija će sudbina zavistiti od naše sloge i bratske ljubavi.

Živojin Cvetković

Srednjošolska društva

Med dodatki k letošnjemu finansičnomu zakonu navaja »Slovenski dom« z dne 11. III. t. l. tudi določbo, po kateri se dovoljuje Zvezi fantovskih odsekov in deklških krožkov, kakor tudi Slovenski dijaški zvezi delovanje na srednjih šolah. Kakor znano, so preje prav uspešno delovale na srednjih šolah tudi nacionalne organizacije, ki so bile prav tako razpuščene. Javnosti so še v dobrem spominu, saj je njih delovanje bilo zelo razgibano in so n. pr. na narodno-obrambenem polju pokazale prav lepe uspehe. Posebno so se odlikovale društva »Preporod« v Ljubljani, »Sloga« v Celju, »Prosveta« v Novem mestu in »Napredek« v Mariboru. Vladavala obljublja, da bo popravilo od prejšnjih režimov storjene krivice, zato pač upravičeno pričakuje- mo in zahtevamo, da se dovoli obnovitev nacionalnih dijaških društev.

Vera in znanost

»Straža v viharju« z dne 9. marca t. l. je reagirala s člankama »Osrednji problem znanstvene svobode« in »Odkrito in prikrito brezboštvo«, na članka »Kulturni boj« in »Nehajte s farizejstvom«, priobčena v zadnji in predzadnji številki »Naše misli«. »Straža v viharju« pravi v prvem članku med drugim: »Naša misel« je zapisala usodno besedo o suverenosti neodvisnosti znanstvenega dela univerze. Mi se vprašanju nismo izognili, ampak smo odkrito sprejeli idejno borbo ter skušali pojasniti možnost in potrebnost soglasja med vero in znanostjo, med dogmo in univerzo. »Naša misel« nam ni sledila na tej poti, ampak je zašla nepričakovano na stranski tir moraliziranja in osebnega natolečevanja. V drugem članku pravi »Straža v viharju«, da tiči v stališču, »da mora biti univerza svobodna vseh predsodkov in v enakem kritičnem odnosu do vseh znanstveno nedognanih pojavov... klica teoretičnega, načelnega brezboštva, ker je s tem razodetim božjim resnicam, ki so skrivnosti in torej znanstveno nedognane resnice, pot na univerzo zaprta.«

Iz samega bistva vere in znanosti izhaja razmerje med njima. »Za religijo resnica ni problem, marveč dejstvo, ni vprašanje, marveč odgovor, ni rezultat raziskovanja, marveč izhodišče. Ni naloga raziskujoči misli, marveč je pouk pokornemu razumu, ki naj ga ne motri drzno in kritično, marveč naj ga pobožno sprejme.« (Espektorski — »Zgodovina socialne filozofije«.) »Današnja versko in kulturno situacijo lahko nazorno vidimo na naših univerzah: poleg treh, štirih posvetnih, znanstvenih in filozofskih fakultet imamo teološko fakulteto; ex officio se podajata dva svetovna nazora, ki se ločita med seboj po metodi, nauku in smotru. Druga proti drugi si stojita na eni strani znanost z znanstveno filozofijo, za katero sta izkustvo in razum vir vsega spoznavanja; in na drugi strani cerkvena teologija, ki za izvor pravilnega spoznavanja proglašata razodetje in cerkveno avtoriteto. Ista država vzdržuje in plačuje njune glasnike in institucije; obe se medsebojno ne samo kritizirata, ampak zametujeta in izključujeta.« (Karel Čapek — »Pogovori s T. G. Masarykom«.)

Iz teh dveh citatov je jasno razvidna razlika med vero in znanostjo in iz nje nujno izhajajo nasprotja. Zgodovina beleži nešteto takih nasprotij. Masaryku je Sokrat tipičen primer misleca ter ena izmed prvih žrtev tega kulturnega konflikta. Še značilnejši primer je gotovo Galilej, ki je prišel s svojim naukom, da se zemlja vrti tudi okrog svoje osi, v oster konflikt s katoliškimi nazori in inkvizicijsko cenzuro, ki ga je prisilila, da je svoj znanstveni dognani nauk prekleal, a je na kraju svojega življenja le vzkliknil: »E pur si muove!« Bili so časi, ko je katolicizem s svojo dogmatičnostjo in avtoritativnostjo zaviral svobodni znanstveni razvoj. Še bolj kot znanost pa je usuznil srednjeveški katolicizem filozofijo, ki je postala v dobi sholastike »ancilla theologiae« — dekla teologije. Takrat se je priznavala absolutna avtoriteta, ki je prišla najbolj do izraza v načelu: credo quia absurdum est — verjamem, ker je absurdno.

Ta razlika in nasprotje med znanostjo in vero je imela torej odločilen vpliv na sistem in organizacijo najvišjih kulturnih ustanov — univerz. Na eni strani so znanstvene in znanstveno-filozofske fakultete, ki so se osvobodile vseh dogmatičnih spon in ki ne priznavajo iz principa nikakih avtoritet, ki bi smele ovirati ali omejevaty svobodno njih delovanja in raziskovanja.

Te fakultete priznavajo kot absolutno avtoriteto samo tisto, kar ustreza razumu in izkustveni resničnosti. Empirično izkustvo in razum, kot metoda in sredstvo raziskovanja in dognavanja znanstvenih resnic, določata obseg in vsebino poučevanja na teh fakultetah; zato ne spada v te fakultete, kot strogo znanstvene ustanove nič, kar nima nič skupnega z znanostjo in znanstvenimi

metodami raziskovanja. Iz tega razloga imamo na drugi strani, v sklopu univerz, teološke fakultete, na katerih se obravnavajo deduktivno in ne kritično vprašanja razodetja in verske dogmatičnosti.

Danes je vprašanje razmerja med vero in znanostjo važno tudi iz razloga, da cerkev ne posega avtoritativno in dogmatično samo v prirodoslovne vede, nego tudi v sociološke. Podreditev univerze katoliški dogmatičnosti bi pomenilo spricho tega priznati cerkvi izključno pravico urejati celokupno življenje družbe. Zanimivo je v tej zvezi opozoriti na dvojne pisem, ki so jih pisali katoliški duhovniki bivšemu krščansko-socialnemu akademskemu društvu »Borbi«. V prvem piše g. univ. prof. dr. Ehrlich v zastopstvu škofa: »Prosil sem obenem, da se odbor jasno izrazi, če sprejme smernice, ki jih cerkev avtoritativno določa glede socialnih vprašanj.« V drugem pismu sta postavila gg. dr. Valenčič in dr. Fabjan v imenu Stavbne zadruga

G. M.:

Dvajset let po Cankarjevi smrti

Slovinci smo že tako majhen rod, da v svoji stiski uporabljamo vse za vse. Nobena stvar ni za nas tako visoka, da je ne bi dosegli, je zgrabili s svojimi blatnimi rokami in je potegnili v globine med nas, v naše blato. Nobena luč nam ni presvetla, in ne glede na to, da je bila namenjena vsemu narodu, da vsemu človeštvu, da je ne bi ukradli in zaprli v svojo ropotarnico. Bojimo se višin, bojimo se svetlobe, ker v tej svetlobi so naši obrazi spočeni od pohlepa in grabežljivosti. Nam dobro de leščerba, da ne vidimo, kaj je čisto in kaj je umazano in ki ji prilivamo olja sami, kakor pač kaže, pred soncem se pa skrivamo kakor večje. Taki smo bili pred dvajsetimi leti, taki smo še danes.

Še h kulturnem pasjeglavstvu

Hamlet:

Nekaj gnilega je v deželi naši!

Ne nekaj — mnogo gnilega je v deželi naši! V eni prejšnjih številki »Naše misli« smo obsodili postopanje akademika Janeza Tomince ob priliki občnega zbora AA, kjer je na skrajno neakademski in nebratski način napadel vse neslovenske akademike, ki študirajo na Aleksandrovi univerzi zahtevajoč, da v akademski debati uporabljajo zgolj slovensčino. Obsodili smo njegov napad kot izraz mišljenja njegovih idejnih sobornikov — tako imenovanih katoliških akademikov, ki stalno in načrtno bombardirajo vse občne zборе na naši univerzi s predlogi, ki odkrivajo njih največjo idejno in kulturno-politično nestrpnost ter tako netižo plemenski razdor.

Na naš članek se je sedaj odzval gospod Tominec s svojim »odgovorom« v »Straži«, za katerega je potreboval več kot štirinajst dni. Razumljivo: na dejstva je težko odgovarjati. Treba je silno napenjati možgane, da se iz njih kaj izcimi, kar vsaj deloma skuša zakriti zaletelost in netaktično prenačlenjenost. Niti to se ni posrečilo gospodu Tomincu, ki je »odgovor« podpisal celo s svojim imenom. Mi vemo, kako je s stvarjo: gospod Tominec naj skoči v ogenj po vroči kostanj potem, ko ga je polomil in naj se opere, kot ve in zna, ostali pa: mi s stvarjo nimamo ničesar skupnega.

Sedaj se gospod Tominec pere. Pere na tako naiven način, s tako prozornimi sredstvi, da se mu mora vsakdo le pomilovalno nasmehnuti. Takoj uvodoma pri naša »predlog«, ki naj bi ga bil stavil v obliki, kot je natisnjen, na občnem zboru AA. Obžalujemo, gospod Tominec, toda na občnem zboru ste govorili neko-

»Akademski dom«, v katerem je imela »Borba« svoj sedež, vprašanje: »Ali priznava društvo »Borba« odbor in članstvo socijalno okrožnico Pija XI. Quadregesimo anno kot avtoritativno izjavo za katoličane in ne samo kot znanstven spis, ki ga more prezreti in zavreči?«

Končno gre pri tem za resnični cilj, ki ga »Straža v viharju« zasleduje s svojimi stremljenji. Že zadnjič smo rekli, da gre pri tem za grdo zlorabljanje vere v politične svrhe. Ni »Stražarjem« resnični ideal katolicizem s svojimi onstranskimi cilji nego klerikalizem z najgrobejšimi materialističnimi tostranskimi interesi. Pod krinko verskih interesov hoče ukiniti avtonomijo univerze in doseči pravico veta in cenzure klerikalizma v pogledu nastavitve predavateljev in njih predavanj. Vse to je izraz tiste verske, kulturne in politične totalitarnosti, dogmatičnosti, nestrpnosti in protidemokracije, ki leži v njegovem bistvu.

Kako bridko resnico je ob odkritju Cankarjevega spomenika v naši drami povedal slavnostni govornik, predsednik Društva slovenskih pisateljev, g. prof. dr. Koblar, ko je dejal: »Današnji čas ne bi bil Cankarju prijazen.« Kako bridko je to resnico dokazal v praksi taisti gospod dr. Koblar, ko je po naročilu (vsaj upamo, da ne iz lastnega nagiba) ljudi, ki so prav tako ob slovesnem trenutku odkritja spomenika govorili: »Ta kip je minljiv, prešel bo. Čuvali ga bomo, a snov je minljiva. Čuvali pa bomo in skrbeli, da ne bo nikdar minil, nikdar prešel duh Ivana Cankarja. Njegovo duhovno podobo bomo čuvali, da jo bomo mogli izročiti potomcem neomadeževano!« — korenito popravil

»Hlapec«. Morda pa je vse to še dedičina »Doma in Sveta«, ki je o »Hlapcih« leta 1910. zapisal to-le: »Dramo, ki jo je ravnokar izdal (Cankar: »Hlapec« op. pisca), bomo težko videli kdaj na odru; kvečjemu bi se to znalo zgoditi iz političnih povodov?« Tako je sodil del našega tiska pred skoraj tridesetimi leti, tako sodijo danes njegovi nasledniki, še več, takrat so le sodili, danes se pa postavljajo celo v vlogo krvnikov in odvetnikov obenem. Ti ljudje se danes trkajo na prsa in pravijo: Cankar je naš, pogledajte njegova dela! V isti sapi pa isti ljudje preperečijo uprizaritev njegovega dela: »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski« in čutijo potrebo, da »svojega Cankarja« korigirajo! O tempora, o mores! »Po njih delih jih boste spoznali«, piše sv. pismo.

O, res, današnji čas Cankarju ni prijazen! Današnji čas prenese vpreganje svetinj v politične vozove, prenese fabriciranje narodnih mučenikov, ki so padli pijani v pretepu, prenese duhovno suženjstvo. Ne prenese pa pokonci stoječih glav, ne čistih rok in ne borcev za resnico, še mrtvih ne more trpeti.

Danes se postavljajo med njegovo umetnost in med narod samozvanci, ki jim ni sveta nobena reč na svetu. Njim služijo vsi naši veliki možje za osti njihovih političnih mečev. Iz borca za lepoto in pravico hočejo narediti političnega agitatorja, ki mora dati vse svoje govore prej v cenzuro, da dobe črni »imprimatur«, kajti brez tega ni umetnosti, je le trup, ki ga je treba uničiti. Še je danes polno »Goličav«, kjer gledajo župniki izpod monštrance, če je učitelj pokleknil, še več je danes ljudi, ki pravijo z župnikom iz »Hlapec«: »Nikomur, ki je moj kruh, ne gledam na usta, če se je pokrižal, preden je ugriznil; ne vprašam ga za grehe, ne gonim ga v cerkev. Ali eno je potrebno in je ukaz: da pokaže name, kadar ga vprašajo, kdo mu je gospodar.« Taka je naša morala in ljudje, ki jim je Cankar položil te besede v usta, se danes proglašajo za njegove zaščitnike. Ukradli so slovenskemu rodu luč, ker je bila presvetla in slovenski rod se bo sklonil in jim v zahvalo poljubil roko.

Blagor Cankarju, da že počiva večen pokoj, danes še umreti ne bi mogel!

liko drugače, ne glede na to, da imate tudi v vašem »odgovoru« kaj čudno pojmovanje o bratstvu in govorjenju Slovencev drugod v slovensčini. Kajti treba je vedeti: radi tega, ker bi v Zagrebu ali Beogradu govoril slovenski, še ni nobenega izmed vaših prijateljev bolela glava radi »bratskih udarcev«, kot se vam primerno izražate, iz enostavnega razloga, ker nihče tam doli ni govoril slovenski — ker je materinski jezik takoj pozabil, čim je prestopil Sotlo. Priznavamo vam, da hrvaški list ne bi nastopil v obrambo slovenskega akademika, če bi govoril slovenski v Zagrebu, ker vemo, kakšne so prilike tam doli, ali — vemo tudi in imeli smo priliko videti po občnem zboru AA, da razen nas, jugoslovenskih nacionalistov, ni nihče stopil v obrambo onih, ki jim vi prepovedujete izražanje v materinskem jeziku. Vprašamo vas, gospod Tominec in vaše prijatelje: ali je takšna nestrpnost v skladu s kulturnim nivojem Slovencev, ki ga baš vi tako radi povdarjate, ali je to v skladu z načeli, ki ste se jih ravno vi v zadnjem času oprijeli in ali je končno to — krščansko? Ah, oprostite, tisti, na katerega ste na občnem zboru AA izlili vaš žolč, je bil vendar musliman!

Sušmarite tudi z zgodovino, ki jo slabo pojmuje. Za nas ni bistveno izražanje zgodovinarja, ampak dejstva. Toda pustimo vam: g. dr. Majaron se je boril za slovensko univerzo takrat, ko ste vi bili še daleč od take borbe. Svojo univerzo smo dobili šele v Jugoslaviji: končno zgodovinar niti ni mnogo zagrešil, če je dr. Majaron radi spoštovanja in zahvale za njegovo borbo imenoval očeta slovenske univerze, ker vemo, da v mislih ni imel onega ekskluzivnega pomena tega izraza, ki mu ga vi pridajate zadnji čas.

Citirate: »predlog je škandal za našo univerzo, da ima takšnega slušatelja« in postavljate vprašanje: »torej največji škandal je, če slovenski akademik na najvišjem kulturnem žarišču brani svoj materinski jezik, če brani najdražjo svetinjo, ki jo ima slovenski narod.« Gospod Tominec, ali mislite, da je res tako junaško, »boriti« se za slovenski jezik na naši univerzi, če ga »ograža« peščica naših bratov, ki jih tudi vi priznavate za brate? Mi pravimo — ne! Na žalost pa moramo ugotoviti, da niti vas, niti vaših prijateljev in somišljenikov še nismo imeli prilike videti tam, kjer bi bilo res treba nujno braniti naš jezik in naš rod: na naši severni meji in na Kočevskem.

Res, nekaj gnilega je v deželi naši, gospod Tominec!

Veliko jih je med nami, ki so nauka željni — tiste kličemo v svojo družbo; izpregledali bodo ter bodo spoznali, da je čas porušiti plotove, ki so jih postavili človeku duhovni in posvetni jerobi... Cankar: Hlapec

Za hlapce rojeni, za hlapce vzgojeni, ustvarjeni za hlapčevanje! Gospodar se menja, bič pa ostane in bo ostal na vekomaj, zato ker je hrbet skriviljen, biča vaje in željan!

Cankar: Hlapec

Zakaj ne odstopi odbor A. A.?

»Straža v viharju« je z nekim tihim zadovoljstvom in muzanjem ugotovila, da odbor AA, kljub temu, da je bila to točka sporazuma, še ni odstopil. S tihim zadovoljstvom in muzanjem pravim, — kajti gotovo so si tovariši tam okoli izbe v Semenišču mislili: sprli so se med seboj, sporazum je šel po gobe, »fašisti so koministe okol' prinesli!« Ne razburjajte se preveč, gospodje. Sporazum je prav tako trden, kot kedaj popreje. In baš radi tega odbor AA še ni odstopil.

Že takoj ob sklenitvi so nam tov. kat. akademiki očitali, da je bila to čisto politična poteza, katere namen je bil le »klerikalce vreči!«

Ponovno povdarjamo: Sporazum je delovni sporazum, ki ima svojo trdno podlago in nujnost v vsem preteklem delovanju AA. in delovanju ter težnjah takozv. katoliških akademikov na naši univerzi sploh. Le na tej podlagi je bilo mogoče rešiti AA in ji vrniti zopet njeno nalogo: delati v korist vseh akademikov Aleksandrove univerze. Sporazum ni bil sklenjen, da bi od dela koga odbil, marveč, da združi vse sile, ki žele da ostane naša univerza svobodna in neodvisna ter da se z izboljšanjem materialnega stanja in pa študijskih pripomočkov in prostora našim akademikom res tudi nudi možnost pravega znanstvenega delovanja in učenja.

Sedaj pa še k odstopu samem. Občni zbor AA je bil letos šele sredi januarja (g. Fischer se je tako težko ločil od Akcije!) in če bi odbor takoj po volitvah

odstopil, bi bili vsaki uspehi in vsako delo sploh, vsled kratke dobe, ki je bila še na razpologo do sprejetja proračuna, že vnaprej onemogočeni.

To pa nikakor ni bil namen sporazuma, da bi delo oviral in tak sporazum bi bil v resnici škodljiv. To so podpisniki sporazuma tudi uvideli in vsled tega odbor še ni odstopil. Treba je dati priznanje vsem tovaršem, ki so s svojo uvidevnostjo omogočili tako izpeljavo sporazuma. V tem pa točka o odstopu seveda nikakor ni odpadla in ko bo proračunska debata končana, ne bo nobenih zaprek več, da se ne izvedejo nove volitve!

Še par besed o organizaciji bodočih volitev! Univerzitetna oblast bo morala na vsak način pristati na izpremembo volilne organizacije. Takih volitev kot so bile zadnje, nikdar več. Saj smo vendar akademiki in ne tropa ovac, ki so jo po stopnicah zapodili v klavnico! Kdor je šel zadnjič volit, ta se je izpostavljat skoro življenjski nevarnosti. (Par tovaršicam je postalo slabo.) Za pot po stopnicah do zbornice cca 40 do 50 m si potreboval 2—3 uri. Edino korist so imele menda čistilke, ki so se z gumbi, kolikor jih je ležalo po volitvah po tleh, založile za vse življenje.

Potrebna so vsaj tri volišča: za juriste, za tehnike in medicine ter za teologe in filozofe. Na ta način bo potem lahko vsakdo opravil volitve v 20—30 minutah in ne bo prišel od volitev zmekčan, moker od potu in pa brez gumbov.

Milovan Popović je predaval v JNAD „Jugoslaviji“

Nacionalni akademiki ljubljanske univerze se že več let trudijo za dosego čim tesnejših stikov s tovariši na zagrebški in beograjski univerzi.

Prvi korak k temu zbližanju je pomenilo predavanje, ki ga je imel 10. t. m. v lokalu JNAD »Jugoslavije« dipl. phil. tovariš Milovan Popović o temi: »Sovjetski patriotizem«. Poznalo se je, da je tovariš Popović skrbno zbral gradivo za to predavanje in da je v tem problemu popolnoma doma. Trenutni položaj S. S. S. R. nam je prikazal točno na podlagi citatov iz vodilnih sovjetskih časopisov in izjav odločujočih voditeljev. Skozi vse dejanje in nehanje današnje Rusije se vleče rdeča nit probujanja nacionalne zavesti, katere glavni nosilec je mladina in armada. Vsak dan moremo v vsakem poročilu zaslediti povdarjanje svete tradicije »svete ruske

zemlje, naše rodine«. Ni več svetovni brezdomovinski proletarijat, na katerega se ozirajo oči vsakega državljana S. S. S. R., ampak stopa na njegovo mesto Rusija, Rusija kot teritorij, kot domovina. Ne povdarja se več svetovna revolucija, ki bo prinesla rešitev vsem od kapitalistične Rusije kot sistema, povdarjajo dolžnost braniti svojo zemljo, svojo domovino pred tujim nasilnikom. Ni glavno, da branijo boljševidni sistem, braniti je treba »sveto Rusijo«. V poročilu o borbah Rusov z Japonci v letošnjem letu povdarjajo herojstvo vojakov, ki so padli za sveto rusko zemljo, torej ne več za svetovni proletarijat, ampak za matjuško Rusijo.

Vsa ta svoja izvajanja je izdatno podprl z dokumenti raznih očividcev in sklenil z upanjem, da pomenja preusmeritev S. S. S. R. v nacionalnem smislu

Vprašanja in odgovori

Vsem čitateljem sporočamo, da je ljubljanska drama že našla original Cankarjevih »Hlapcev«. Ker pa je bila knjiga med tem časom v črnih rokah, so nekatera mesta črna in nečitljiva. Toliko v pojasnilo vsem, ki so se pritoževali, da je toliko izpuščenega. Uprava gledališča si prizadeva, da bi črne madeže odstranila, a to je danes zelo težko.

I. P. v M.: Za neko križanko ne morete dobiti izraza za — nedoslednost (6 črk). Vstavite: Straža. Prepričani smo, da bo prav.

Cir. Petelin iz Horjula: Izgleda, da ste otroško vdani filologiji. Radi bi izvedeli definicijo glagola obžalovati. Definicije so sitne zadeve. Mi bi stvar pojasnili s slovenskim pregovorom: Po toči je prepozno zvoniti!

Norcidus iz A. D.: Vprašujete, kaj je vzrok vašemu vnetju reberne mreže in kako se ozdravi?

Ogovor: Po mnenju našega zdravniškega svetovaleca je v zadnjem času najbolj nevaren povzročitelj te bolezni bacillus revisionis aerarii Actionis Academicae. V svrhu ozdravitve pa priporočamo sprehode po Miklošičevi cesti med časom delovanja bacila.

nov moment, s katerim moramo vsi Slovani, zlasti mi, južni, ki stojimo na mrtvi straži slovanstva, računati. Rusija ni več ideal in sonce svetovnega proletarijata, ampak mora v kratkem, seveda če bo šel nacionalni razvoj dalje, postati sonce vseh Slovanov. V kratkem bo Rusija spet tista država, ki je rešila južne Slovane pred pangermanskim žrelom leta 1914. in zopet se bodo naši pogledi obrnili na vzhod k »Et oriente lux«.

Mimogrede

Katoliška kritika

»Prav po tej označbi je stvar bistveno različna od pravih francoskih filmov, ki znajo življenje — lepo in grdo, dobro in slabo — kazati vedno v luči prave človečnosti, torej nemoralno.«

Zanimalo vas bo brez dvoma, kdo si upa danes tako trditi? Ne bojte se! To piše »katoliški dnevnik« »Slovenski dom« dne 5. III. 1939. v številki 53. med kritiko filma, ki je tekel v kinu Union: »Sleparjev roman«.

Zapomnite si dobro: »V luči prave človečnosti, torej nemoralno.« Če je človečnost zlagana, je to moralno, zelo, zelo moralno, ker pač nosi črni »imprimatur«!

Kaj pomeni?

Repertoar ljubljanske Drame od dne 5. III. do dne 12. III. je izgledal takole:

Ponedeljek: Zaprto.

Torek: Zaprto.

Sreda: Prevara.

Četrtek: Upniki na plan!

Petek: Zaprto.

Sobota: Hlapci. (Popoldanska predstava) Kaj je resnica? (Večerna predstava).

Hribovsko znanje

»Die Kunst«, Monatshefte für Malerei, Plastik und Wohnkultur, München, marec 1939, prinaša sliko slikarja Igo Pöttscha: Landschaft von Korcula (Dolomiten).

Visok obisk

Ljubljansko dramo je v ponedeljek obiskal znani indijski fakir in igravec gospod Nab a San in se je zelo laskavo izrazil o naši gledališki umetnosti.

V znak prijateljstva

V Livornu izhaja dvomesečna revija »Corsica«. Na njenih platnicah čitamo sledeče:

Corsica

antica e moderna

Rivista bimestrale

Diretta da F. Guerri itd.

Condizioni di abbonamento:

Regno d'Italia: Corsica, Nizza, Principato di Monaco, Malta, Tunisi, Dalmazia e canton Ticino per un anno L. 30.—

Estero per un anno L. 45.—

Istra z dne 3. marca 1939.

„Dom“ visokoškolk

Pred petimi leti so ljubljanske visokošolke ustanovile »Dom«, ki pa je samo stanovanje za 26 visokošolk.

Če se ozirajo po svojih tovariših, ki imajo lastne, sicer tudi ne odgovarjajoče domove, se čutijo upravičene ustanoviti samostojen »Dom«, kajti slušateljic je na ljubljanski univerzi blizu 400.

L. 1937. je bil izdelan idejni načrt za nov »Dom«, vendar ni ostalo samo pri tem. Visokošolke so iskale pomoči pri mestni občini in v Beogradu. Od prosvetnega ministrstva dobivajo sedaj letno Din 2400.

Nadaljna pomoč je bila obljubljena: da mestna občina pokloni zemljišče. Ta prošnja se ni ugodila. Zato so se morale visokošolke ponovno obrniti v Beograd.

Pretekli mesec je bila delegacija v Beogradu pri prosvetnem ministru gosp.

Sprememba imena

Po dogodkih, ki so se odigrali na zadnjem občnem zboru Akademike Akcije, ko so klerikalni akademiki s svojim huronskim vpitjem osvajali teren, smo prisiljeni, da jih prekrstimo: ne več klerikalci, pač pa — krulikanci.

Tradicija

Pred kratkim smo v »Slovenca« brali članek, v katerem čitamo, na kakšen način so republikanci postopali s svojimi ujetniki. Na dolgo in široko nam dopisnik popisuje različne mučilne naprave, s katerimi so svoje nasprotnike trpinčili. Prinaša tudi sliko najmoderneje mučilniške sobe s podrobnim komentarjem in pripombo, da je to najnovejši import iz Sovjetske Rusije.

Toda, gospodje, saj ni nujno treba, da take stvari republikanci importirajo iz Sovjetije, ko vendar lahko samo nadaljujejo s tradicijo inkvizicije. Delajo samo to, kar so drugi delali pred stoletji...

Zvedeli smo, da bo Tretji Reich opustil konzulat v Sarajevu in ustanovil drugega v Mariboru.

Kaj pravite?

Nekateri ljubljanski dnevniki prinašajo skoro dnevno pod rubriko »Kaj pravite?« poročila in kritike o raznih perecih dnevnih dogodkih in vprašanjih. To pot bi bilo primerno, da tudi »Istra« obelodani pod gorjim naslovom dogodek, ki ga stavljamo njenim čitateljem v pomislek.

Pred dvema dnevoma je bila v Ljubljani, v zgradbi, ki nosi ponosen naslov »Narodni dom«, otvorjena razstava italijanske knjige. Kako se je vršila in kako je izpadla svečana otvoritev nas toliko ne zanima. Tudi nismo protivniki kulturnega zbližanja dveh sosednih narodov. Zbode pa človeka v oči, ko na najbolj obljubljeni promenadni ulici zagleda iznad vrat »Narodnega doma« pompozen napis: Mosta del libro italiano — in drugega nič...

Istra 3. marca 1939.

„Nobel“ kavarna

Kavarna »Emona« razpolaga s svojim orkestrom, ki dan za dnem lajša dolgočasje ljubljanskim »purgarjem«. Ob priliki vsakega koncerta razdele po mizah kataloge s komadi, katere ima na programu orkester. Ti komadi imajo posebne številčne označke, da se posetniki lahko orientirajo, kaj orkester igra. Na strani 12. tega kataloga imamo pod št. 559 in 596 komada domačega skladatelja Tijardovića. Toda v katalogu je njegovo ime pisano drugače — Tyardović. Ne vemo, zakaj to! Ali je ime z y bolj »nobel« ali kaj? Gospod Tijardović bi gotovo sam protestiral proti takemu spakdravanju svojega imena, če bi bil informiran. Ker pa ni, napravimo to mi v njegovem imenu!

V ponedeljek samo ena oseba ni ploskala »Hlapcem«. Kdo je bil to?

25 milijonov

Radodarni Janez, ali najnovejši osnutek spomenika za avlo »Almae Matris«, kot znak hvalečnosti in požrtvovalnosti za nesebično delo.